

JĄDRO (40) *sb n*

sg *N* jądro (8). ◇ *G* jądra (3). ◇ *A* jądro (3). ◇ *L* jądrze (1). ◇ *pl N* jądra (4). ◇ *G* jądr (5), jąder (2); jądr : jąder *SienLek* (5 : 2). ◇ *A* jądra (13). ◇ *I* jądry (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Ziarno, nasiono, pestka owocu lub ich zawartość; *nucleus Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; corpus Cn* (31) : *Murm* 109; *Mymer¹* 20; łą też ine [sosny] w inych ziemiach ktore daią owoc wielki/ to iest iądra wielkie białe (zową ie w aptekach Pinee) *FalZioł* I 115c; *Mącz* 8c; Albo iądrá lálkowe spieprzem wierć/ á zmiodem szynkownym piy. *SienLek* 85, 72, 85; *Enucleo* – Iądra dobiwam, wiiadrzam *Calep* 364a, 1126a.

jądro czego, czyje, jakie (14): *FalZioł* I 115d, III 18d, V 71, 72; *Nátłucz* iądr włoskiego orzechá z figámi/ iz będzie iáko máśc *SienLek* 125v, 47v, 109, 124v, 130, 151 (9); *Vinaceus* – Ziadra winnego. *Calep* 1126a.

jądro z czego (3): *Wezmi* gliny garnczarskiej: [...] *wezmisz* też tak wiele iądra z włoskich orzechow *FalZioł* V 117v; *Mącz* 255c; *SienLek* 56v.

W charakterystycznych połączeniach: jądro bobkowe, laskowe (orzecha laskowego) (5), *orzechowe (orzecha włoskiego)* (9), *winne*.

Przysłowie: kto chce yądro yeść/ złomorzech [!]. *KromRozm II* ov.

Przen: Sedno, najistotniejsza część (4) : *Padniowski* Biłkup *Krakówki*. [...] *Aleby* inadz w tey łąłce/ trzeba golić mądrze/ *Zámietać* precz skorupki/ *pytać* sie o iądrze. *RejZwierz* 59v.

jądro czego (3): *Nád* to powyadam/ iz pod papyżem prawdziwe krześcianaństwo / y owłsem práwe yądro krześcianaństwa. *KromRozm I* 14; *Górndworz* O6; ábowiem w oney náwie świętey/ wiozł sie práwie bránt y włzytko iądro cnoty y męłtwá Greckiego/ po onę drogą złotego łkopu wełnę *KlonFlis* A3v.

2. *Rdzeń drzewa* (1) : *Medulla, yądro, drzen, dicitur. adeps, pinguedo in ossibus, mosg, vel frugibus vel in tritico* *BartBydg* 88.

3. *Męski gruczoł płciowy; testiculus Mącz, Cn; coleus Mącz, Cn; cliternini, lanuvini, pares, polimenta, testis, vasa Cn* [przeważnie w *pl*] (8) : *Coleus* id est *testiculus, Sipont*. *Podołek/ yądro* w mołznách męskich. *Mącz* 59c; iądrá kurowe: a z leśnych/ *ćietrzewie/ Kuropátwy/ Iárząbie/ kwiczały* dobry fok czynią. *SienLek* 7, 243 [3 r.]; *Albo Stás/ álbo Gąłká/ przedsię* ktoś niemądry/ *Częłtował* pánią (niewiem iáko to rzec) iądry. *KochFr* 77; *Calep* 1065b.

Szereg: »ziarna albo jądra« (1): *Bobrowé* stroie/ nie iest nic iného iedno proch z sufzonych ziarn/ álbo iąder/ *zábitého* bobru *SienLek* 243.

Synonimy: 1. nasienie, pecka, pestka; 3. jaje, stroj, ziarno.